

Tomasz JUSZKIEWICZ

Centralny Ośrodek Szkolenia SG - Koszalin

UZBROJENIE W KARABINY I KARABINKI POWTARZALNE, KORPUSU OCHRONY POGRANICZA W LATACH 1924-39

Karabin powtarzalny jest to karabin, w którego działaniu następuje cykliczność ruchów zamka dokonywanych ręcznie i polega na wprowadzeniu naboju do komory nabojoyej oraz wyrzuceniu łuski po wystrzale. W zależności od ilości ruchów dokonanych zamkiem karabiny można podzielić na dwutaktowe, np. Manlichera lub czterotaktowe, np. Mauser .

Karabiny i karabinki powtarzalne były podstawowym uzbrojeniem indywidualnym Korpusu Ochrony Pogranicza. Ministerstwo Spraw Wojskowych przystępując we wrześniu 1924 r. do formowania Korpusu oparło się w całości na zasobach materiałowych armii. Sprzęt i broń miały być pierwszej jakości . Zasoby armii pochodziły przede wszystkim z pozostawionych magazynów armii zaborczych oraz zakupów broni za granicą , głównie we Francji. Część nieprzydatnej broni wymieniono między państwami w celu ujednoczenia broni w armii, w tym także w KOP-ie.

W tymczasowym etacie KOP przewidziana była zróżnicowana ilość karabinków i karabinów dla poszczególnych struktur formacji. Piechota miała przydzieloną większość kb z bagnetem , natomiast dla kawalerii ze względu na łatwiejszą możliwość transportu, przydzielono głównie karabinki . Piechota miała bardzo zróżnicowany asortyment karabinów i karabinków różnego kalibru (8 mm oraz 7.92). W 1930 roku zaczęto staranie o ujednoczenie uzbrojenia w całym KOP-ie , do 1931 roku ujednoczono jedynie karabinki w szwadronach kawalerii , wszystkie wymieniono na karabinki MAUSERA wz. 98 polskiej produkcji, oznaczone jako PFK. W baonach piechoty też zaczęto unifikację, najpierw wymieniano broń francuską starszego typu na nowszą , a następnie na kb i kbk Mausera. Ujednoczenie trwało aż do 1936 roku, gdzie ilość kbk Mausera wzrosła z ok. 7000 do prawie 18000 , a w 1939 do prawie 21000 .

1. Encyklopedia Techniki Wojskowej Wyd.. MON 1987 s.251
2. ASG sygn. 541/241 Instrukcja o przejęciu od wojska wyposażenia i kadr
3. ASG sygn.541.271/59 „ Tymczasowe etaty KOP - 1927 ”
4. A. Kon stankiewicz „Broń strzelecka Wojska Polskiego 1918-1939” wyd.. MON W-wa 1986 s.64

Jednak i tak pozostała jeszcze część broni innych typów, jak np. karabiny Enfield , część broni francuskiej stosowanej do szkolenia (Lebel, Berthier). Korpus Ochrony Pogranicza posiadał w latach 1924 - 39 następujące rodzaje karabinów i karabinków powtarzalnych :

- kb Mauser'a wz. 98 (niemiecki)
- kb Mauser'a wz. 98 i 98a (polski) tzw. PFK lub PFB
- kbk Mauser'a wz. 98 (polski) tzw. PFK lub PFB
- kbk Mauser'a wz. 98 (niemiecki)
- kb Lebel wz. 86
- kb Lebel wz. 86/93
- kb Berthier wz. 07/15
- kb Berthier wz. 07/15/16 (07/15M16 lub 07/1516)
- kbk Berthier 92
- kbk Berthier 92/16
- kb Enfield wz. 14
- kbk wz. 29 (polski)
- kbks wz. 29
- kbks wz.31

Tak duża mozaika broni powodowała niekorzystny stan techniczny broni , duże trudności w dokonywaniu napraw i wymienialności części.

Trudne jest dokładne określenie ilości broni różnych rodzajów. Spowodowane jest to tym , że w wykazach uzbrojenia nie ujmowano broni będącej w rezerwach do wymiany lub naprawy. Poza tym istniał bałagan organizacyjny, powodowany ciągłą zmianą struktur KOP. Przykładem może być pkt. XIV rozkazu d-cy 1 Brygady KOP płk. Remizowskiego (Rz nr. 44 z 14.11.1925 r.) który brzmiał : „ Stwierdziłem , że w wielu pododdziałach makularze pism , kopie wykazów materiału uzbrojenia znajdują się : w nieporządku , bez podpisu D-cy , niepozarejestrowywane , brak cyfr , dat itd. , nawet zupełny brak kopii lub makularza pisma...”

Tabela : „Wykaz karabinów i karabinków powtarzalnych będących na wyposażeniu KOP” w latach 1924 - 31.

BRYGADA BAON	kb Maus er 98	kbk PF K	kb 07/15 /16	kb 07/15	Kb 86/93	kbk 92/16	kbk 92	BRYGADA SZWADRON	kbk PFK
„PODOLE” BAON 12 13 14 25			970 744 861 145	58 182 54	681	162 87 154 187	98	„PODOLE” SZWADRON 12 13 14	90 90 90
„WOŁYŃ” BAON 3 4 11 26		7 8 7 8	674 849 677 53	94 141 100	675	145 125 97 161	38	„WOŁYŃ” SZWADRON 4 3 11	132 84 86
„POLESIE” BAON 2 15 16 17 18	5 3 541 410 72	92 98 6 6 24						„POLESIE” SZWADRON 5 15 16 17	80 87 87 80
„NOWOGRÓD EK” BAON 6 8 9 27 28		7 11 10 4 5	863 762 706 208	95	517 675	154 84 86 211 109	94 92 62 93	„NOWOGRÓDEK SZWADRON 2 9 10	86 87 82
„WILNO” BAON 1 5 7 10 19 20 21 22		7 7 7 7 8 7 7	1130 755 1023 751 664 601 662 663	100 66 124 98		158 85 161 88 285 52 289 228	286	„WILNO” SZWADRON 1 6 7 8 18 20	83 84 87 83 90 89
„GRODNO” BAON 23 24 29		29 6 7	1027 162 87	99	618 560	484 97 150		„GRODNO” SZWADRON 19	79
CENTRUM SZKOLENIA PODOFICERÓ W	29	309	477		65	298			
RAZEM	1052	510 0	1551 4	1211	3791	4137	763		17 56

Źródło : ASG Wykaz sprzętu uzbrojenia w formacji KOP wg stanu na I/IV 1931⁵

- kaliber 8 mm

⁵ ASG Wykaz uzbrojenia formacji KOP zał. do L 3494(tjn) 31 uzbr

Jak wynika z zestawienia z 1931 roku najpopularniejszą bronią była kbk 92/16 bo znajdowała się w 29 jednostkach , jednakże najwięcej było kb 07/15/16 bo aż 15514 sztuk i znajdował się w 24 jednostkach w związku z czym, ten karabin był bronią wiodącą. W drugiej kolejności plasuje się kbk PFK MAUSER 6856 sztuk.

Ze względu na to , że ostatecznie po 1936 roku MAUSER był najczęściej stosowaną bronią, omówienie wcześniej wymienionych karabinów i karabinków zacznę właśnie od broni systemu MAUSER'A.

KARABINY I KARABINKI SYSTEMU MAUSER'A

1. KARABIN MAUSER kb wz. 98 (niemiecki)

Karabin MAUSER 98 był produkowany w wytwórni broni w Obersndorf, będącej własnością Wilhelma i Paula Mauserów. Wszystkie wzory broni MAUSERA powstawały przez ulepszenie poszczególnych elementów i zespołów z wzoru podstawowego i poprzednich , i tak M-98 powstał na podstawie poprawek wz. 89 , 90 , 91 i 93.

Broń miała czterotaktowy zamek ślizgowo-obrotowy, ryglowany symetrycznie dwoma ryglami umieszczonymi z przodu trzonu zamkowego, trzeci - zapasowy - tworzyła osada rączki zamkowej. Mechanizm spustowy, charakterystyczny dla broni tego systemu , działa dwuoporowo. Napinanie kurka odbywało się przy odryglowanym zamku , co zostało zastosowane po raz pierwszy w tym wzorze. Celem ochrony przed gazami w wypadku przecięcia spłonki , w przedniej części trzonu wywiercono dwa otwory ujściowe .

Łoże karabinu wykonane z drewna orzechowego miało chwyt pistoletowy ułatwiający trzymanie broni. Łoże od przodu zakończone było okuciem i nasadą na bagnet , a tylna część miała metalowy trzewik. Broń wyposażono w krótką drewnianą nakładkę na lufę sięgającą od celownika do tylnego bączka.

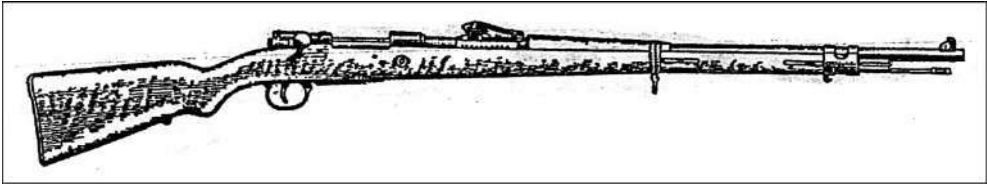
Zalety broni to :

- wytrzymałość
- dobre działanie mechanizmów
- łatwość ładowania z łódki
- szybkostrzelność
- mały odrzut

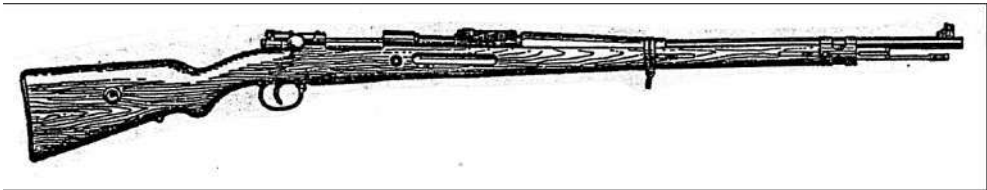
- duża celność

Wady broni to :

- wrażliwość na zanieczyszczenia
 - małe luzy między częściami
 - trudna zamienność części
 - niemożliwość napięcia iglicy po niewypale
 - słabo osadzony bagnet⁸
- delikatny celownik

Kb MAUSER wz. 98

Kb MAUSER wz. 98 (polski)

Dane taktyczno - techniczne:

• kaliber 7,9 mm	masa pocisków 10 gram
• długość broni 1250 mm	masa naboju 23,9 gram
• długość broni z bagnetem 1484 mm	lufa - czterogwintowa gwint prawy
• długość lufy 740 mm	zamek - czterotaktowy ślizgowo-obrotowy
• masa broni 4,1 (4,2) kg	magazynek - dwurzędowy , pudełkowy , wewnętrzny
• masa broni z bagnetem 4,9 kg	celownik - krzywkowy
• prędkość początkowa pocisku 895 m/s	amunicja - typu S , później sS

Wiadomo na pewno , że kb wz. 98 był na wyposażeniu KOP-u. Istnieją jednak rozbieżności, co do ilości tej broni i baonów KOP, w których się ona znajdowała.

Według A. Konstankiewicza, początkowo tylko dwa bataliony posiadały kb 98 , 16 i 17 , a po 1929 roku jeszcze 15. Według wykazu sprzętu uzbrojenia z 1931 roku, baony 16 i 17 miały odpowiednio 541 i 410

8. A. Konstankiewicz „ Karabiny Mausera ” WPT 5/79 str. 235

9. ASG sygn. 541144 Rz nr. 12 z 23.02.34 D- ctwa KOP pkt.7

sztuk natomiast baon 15 tylko 3 , oprócz tego broń tą posiadały baony 2 - 5 sztuk i 18 - 72 sztuk.¹⁰

W 1936 roku KOP posiadał 15379 sztuk kb wz. 98 , trzeba jednak dodać , że od 1934 roku wprowadzono jednolite nazewnictwo dla kb wz. 98 niemieckiego i wz. 98 polskiego¹¹, stąd liczba jest sumą łączną obu tych broni.

2. KARABIN kb wz. 98 polski i 98a

Na mocy traktatu wersalskiego Polsce przyznano wyposażenie niemieckiej fabryki karabinów w Gdańsku. Otrzymane wyposażenie zostało wykorzystane w organizowanej w Warszawie Państwowej Fabryce Karabinów. Jesienią 1922 roku rozpoczęto tam produkcję polskiego karabinu MAUSERA wz. 98, do końca 1925 roku wyprodukowano około 22 tys. sztuk¹², z czego część otrzymał KOP.

Wersja polska kb wz. 98 różniła się bardzo nieznacznie od wersji niemieckiej. Różnice polegały jedynie w masie broni (polska cięższa o 300 gram) i prędkości początkowej pocisku (polska - wolniejsza o 50 m/s).

3. KARABINKI MAUSERA wz. 98 (polski i niemiecki)

Karabinek MAUSER 98 był opracowany na podstawie karabinu MAUSER 98. Broń miała krótszą lufę i długość całkowitą oraz zmniejszoną masę. Łoże sięgało prawie do wylotu lufy, która od góry zakryta była na całej długości drewnianą nakładką. Karabinek wyposażono w rączkę zamkową zgiętą w dół pod kątem 90° oraz koźlik pod przednim bączkiem. Muszka otrzymała boczne osłony , celownik krzywiznowy krzywiznę na podstawie, a skalę umieszczono na ramieniu. Broń nie miała wyciora.

Polska wersja karabinka produkowanego w PFK w Warszawie od 1925 roku różniła się tylko drobnymi szczegółami od wersji niemieckiej :

- łożo otrzymało żłobienie chwytowe poniżej nakładki lufy ,
- na łożu umieszczono strzemię górne i dolne na pas
- kolba miała trochę inny kształt trzewika ,
- żerdź koźlika była oddzielnie wnitowana w nasadę ,
- gałka rączki zamkowej była ścięta od wewnątrz i modelowana ,
- spust i kabłąk były większe od niemieckich ,
- ostatnie serie posiadały proste rączki zamkowe , a d-cy brygad zabraniali ich wyginania.

10. ASG Wykaz uzbrojenia formacji KOP zał. do L 3494(tjn) 31 uzbr

11. ASG syg. 541144 Rz. nr. 24 z 28.04.34 D-ctwa KOP pkt.9

12. CAW , akta Instytutu Technicznego Uzbrojenia t. 40

Zalety broni to :

- łatwość użycia ,
- mała masa ,
- lepsze przyrządy celownicze .

Wady broni to :

- zbyt bliskie umieszczenie nasady bagnetu przy wylocie lufy ,
- słaba celność (niedopasowanie lufy do łoża) ,
- zbyt silny odrzut* ,
- duży płomień wylotowy* ,
- wędrowanie środka rozrzutu ,
- brak wyciora.

Wady techniczne :

- pękanie wyciągów** ,
- pękanie sprężyny podajnika** ,
- odkształcenie ręczki zamka**.

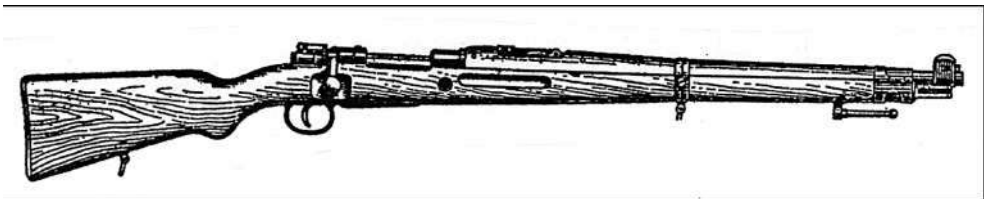
* - usunięto przez zmniejszenie prędkości początkowej pocisku.

** - usunięto w dalszej fazie produkcji.

Karabinki polskie określano jako kbk PFK lub PFB i utożsamiano z niemieckimi.

W 1931 roku KOP posiadał na uzbrojeniu 6856 kbk PFK¹³, a już w 1936 roku 17851¹⁴. Przed 1939 rokiem otrzymał jeszcze 3000 sztuk w ramach reorganizacji i zmiany zadań mobilizacyjnych.

Dane taktyczno - techniczne kbk wz. 98 PFK, PFB:

13. ASG „Wykaz uzbrojenia KOP - 1931

14. A. Konstankiewicz „Broń strzelecka Wojska Polskiego 1918-1939” wyd.. MON W-wa 1986 s.64

- kaliber 7,92 mm
- długość broni 1100 mm
- długość lufy 600 mm
- masa broni 3,5 kg
- prędkość początkowa pocisku 860 , 845 m/s
- szybkostrzelność ok. 5-10 /min
- magazynek - 5 szt., pudełkowy, wewnętrzny

4 . KARABINKI : wz. 29 oraz kbks 29 i 31 (konstrukcji polskiej)

Karabinek wz.29 był polską odpowiedzią na wady jakie miał kbk 98. W drodze prób i badań starano się wyeliminować ich jak najwięcej i skonstruowano nowy kbk , któremu dano nazwę wz.29 . Produkcje rozpoczęto w 1930 r. w PFB w Radomiu. Broń ta miała szereg zmian w stosunku do kbk 98 , a były to :

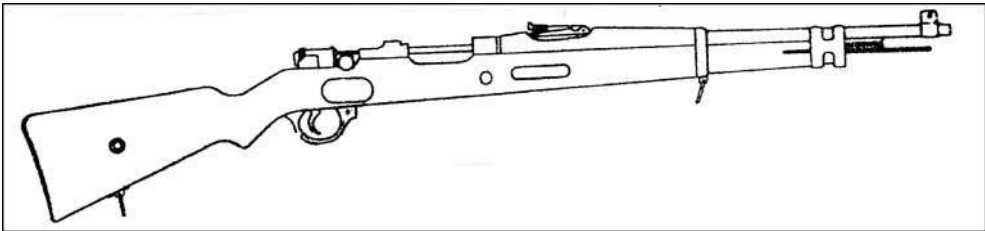
- wzmocnienie komory zamkowej ,
- skrócenie nasady łoża o 75 mm
- odrzucenie koźlika i wprowadzenie obniżonej nasady bagnetu wraz z wyciorem
- nieznaczna zmiana kształtu łoża i nakładki w związku ze zmianą okuć
- nowy kształt bączka przedniego , który zamiast dwu części był jednocześnie z płaską sprężyną
- przekonstruowanie bączka tylnego
- wprowadzenie kowadełka do rozbierania zamka
- zmienienie trzewika kolby na tłoczony
- zmienienie konstrukcji strzemienia , śrub i przetyczek w związku ze zmianą okuć
- zastosowanie dwudzielnej sprężyny zaczepu zamkowego
- zmienienie kształtu skrzydełek ochraniacza muszki
- wprowadzenie nowego wzoru bagnetu z pierścieniem

Broń w początkowej fazie produkcji miała wiele usterek, np. w produkowanej do końca 1931 roku wypadały guziki suwaka celownika . Wyeliminowano je jednak w dalszej fazie produkcji. W 1934 roku zastosowano nowe warunki techniczne produkcji kbk 29 , co dało w efekcie staranne wykończenie i dobrą celność. Do produkcji opracowywano nowy stop stali węglowej, z którego wykonano lufy , nowa lufa była 15% bardziej wytrzymała od starej.

15. Z.Gwóźdź , P. Zarzycki „ Polskie konstrukcje broni strzeleckiej” wyd.. SIGMA NOT W-wa 1993
16. ASG syg. 522/11 Rz. nr. 12 z 23.02.34 D-ctwa KOP pkt.7
17. ASG syg. 522/11 Rz. nr. 37 z 20.07.34 D-ctwa KOP pkt. 10

W trakcie prac nad kbk 29 próbowano przerobić kbk 98 na wz. 29, ale koszt przeróbki dwóch 98 wynosił tyle, co produkcja nowego 29 i było to nieopłacalne. Mimo to część broni wz.98 przerobiono. Karabinek miał dużą tolerancję wymiarową części, co pozwalało na pełną zamiennność elementów. Niektórych elementów już nie frezowano, a tłoczono; wykonywano z drewna bukowego, a późniejsze były klejone.¹⁸ Brak bliższych danych, co do ilości sztuk jakie posiadał KOP spośród 264300 jakie wyprodukowano.

Dane taktyczno - techniczne karabinka wz. 29:

- celownik do 2000m.
- długość z bagnetem 1350 mm
- długość bez bagnetu 1100 mm
- długość lufy 600/590 mm
- ciężar z bagnetem 4.46 kg
- ciężar bez bagnetu 3.98 kg
- prędkość początkowa pocisku 810 / 845 m/s
- magazynek pudełkowy nie wystaje z łoża
- poj. magazynka - 5 szt.

Kbks 29 i 30 AN , AL , AW , 31 były szeroko stosowane jako broń szkoleniowa , szczególnie do szkolenia strzelców wyborowych. W 1931 roku przydzielono dla KOP-u 112 sztuk do szkolenia , najwięcej, 87 sztuk otrzymał 23 baon „Orany” , najmniej 1 szt. 5 baon „ Łużki” , pozostałe średnio 3- 5 szt..¹⁹ W 1938 przydzielono 82 szt. kbks, baonom wyłącznie do szkolenia strzelców wyborowych , były to kbks wz. 30 AN.²⁰

Kbks wz. 29 był produkowany w PFK w Warszawie i był zewnętrznie zbliżony do 7,92 mm kbk Mausera wz.1898, od którego różnił się tylko budową zamka i kalibrem. Do broni zastosowano celownik z kbk 98 z podziałką od 300 * 2000m. Karabinek miał łożo wykonane z drewna bukowego i nakładkę z wypaloną na niej liczbą „ 22 ” oznaczającą kaliber broni. Masa broni wynosiła 3.93kg a szybkostrzelność ok. 5 strz /min ²¹.

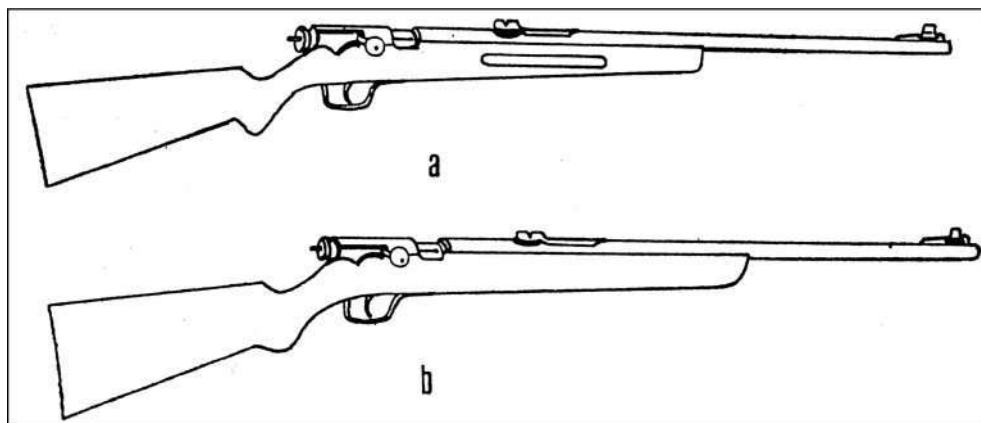
18. M. Maciejewski „ Broń strzelecka WP w latach 1717 - 1945 ” Szczecin 1991 s.146-150

19. ASG sygn. 541.98 Rz 21 z 15.05.31 D-ctwa KOP pkt. 26

20. ASG sygn. 541.217 Rz nr. 22 z 13.05.38 D-cy KOP pkt.5

21. Z. Gwóźdź „Polskie karabinki małokalibrowe” WPT 7-8/82 str.347

Kbks wz. 30 AN ,AL , AW produkowano w PFK w Warszawie jako typową broń sportową. Broń była produkowana w różnych wersjach do amunicji long , short , kal. 5.5mm.

5,6 mm karabinki sportowe wz. 30: a – typu AN; b – typu AW

Tabela :Dane taktyczno - techniczne kbks wz. 30 AN , AL , AW oraz kbks wz. 31

	AW	AN	AL.	31
MASA KARABINU [kg]	3.30	3 .00	3.00	3.95
DŁUGOŚĆ LUFY [mm]	600	600	630	600
DŁUGOŚĆ BRONI [mm]	1045	1060	1090	1100
PODZIAŁKA CELOWNIKA [m.]	25 - 125	25 - 125	25 - 125	20 - 100
PRĘDKOŚĆ POCZAŁ. POCISKU [m/s]	320	320	330	320
DONOŚNOŚĆ [m.]	1150	1150	1150	850

Źródło : WPT nr 7-8/82

Typ AW - był stosowany do amunicji long rifle, z celownikiem nastawnym 25 - 125 m (polskie rozwiązanie patent nr. 16123 udzielony przez PWN 30.03.1932).²²

Kbks AN był bronią dostosowaną do amunicji short i long, jednak z braku popytu na broń typu short w 1934 roku zaprzestano produkcji AN „short”, pozostały tylko „ANLO”(long). Typ AN był lżejszy i miał łożo typu sportowego.

22. Z. Gwóźdź P. Zarzycki „Polskie konstrukcje...” s.248

Kbks AL wz. 30 stanowił wersję luksusowego kbks AN. Miał łożo z polerowanego drewna orzechowego z modelowanym chwytem i szyjką.

Kbks wz. 31 Broń kal. 5.6 mm (cel. 22) przypominała wyglądem kbks wz.29.

Różnił się jednak :

- budową komory zamkowej
- zamkiem
- kształtem krzywizny celownika
- podziałką celownika 20 - 100 m
- brakiem podstawy do rozbierania zamka
- brakiem sworznia wzmacniającego łożo

Kbks 31 był bronią jedno strzałową. Produkcję rozpoczęto w 1932 roku w PFB w Radomiu. Lufy były produkowane w PWU (Państwowa Wytwórnia Uzbrojenia) i składane z resztą części w PFB oraz sprzedawane do wymiany odbiorcom.

KARABINY LEBEL wz. 86 i 86/93

1. KARABIN LEBEL wz.86

Był pierwszym wielostrzałowym karabinem powtarzalnym , w którym zastosowano amunicję z prochem bezdymnym. Do wyrobu lufy po raz pierwszy użyto stali cieplnie ulepszonej. Karabiny LEBEL wz.86 trafiły do wyposażenia KOP z zakupów dokonanych we Francji w latach 1919 - 1922. Jednak do 1931 roku wycofano je z uzbrojenia , ponieważ w zestawieniu uzbrojenia za 1931 rok nie wymieniono ani jednej sztuki , a jeszcze w 1928 były stosowane i wykonywano z nich strzelanie szkolne.

2 . KARABIN LEBEL wz.86/93

Był ulepszeniem kb wz.86. W 1931 roku KOP posiadał 3791 karabinów tego typu, z czego najwięcej posiadały baony 25 i 26 . Karabin LEBEL wz.86/93 miał lufę kalibru 8 mm z czterema gwintami lewoskrętnymi.

Zamek był dwuczęściowy czterotaktowy, ryglowany przy pomocy dwóch symetrycznych rygli poziomych , a napinanie iglicy następowało w czasie jego otwierania. Broń miała spust dwuoporowy i nie posiadała bezpiecznika , co uważano za wielką wadę. Zasilanie odbywało się z magazynka rurowego , umieszczonego w łożu pod lufą o pojemności 8

23. ASG syg 522/11 Rz 47 z 20.09.34 D-ctwa KOP pkt. 5

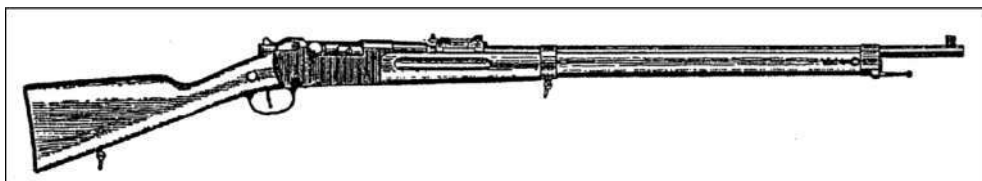
24. A.Konstankiewicz „Broń piechoty polskiej 1918-39” WPH 3/1982

25. ASG syg 522.17 Rz 62 z 31.12.28 D-ctwa Bryg „Polesie”

26. ASG „Wykaz uzbrojenia formacji KOP-1931” bez sygnatury

naboi układanych szeregowo. Możliwe było załadowanie 10 sztuk , gdy jeden był już, w komorze nabojowej, a drugi w donośniku. Naboje ładowane były pojedynczo, co znacznie obniżało szybkostrzelność broni. Łoże karabinu było dwudzielne i wykonywane z drewna orzechowego lub bukowego.

Celownik schodkowo - ramkowy ze szczerbinką trapezową pozwalał na precyzyjne strzelanie, jednak zmiana środka ciężkości broni przez ubywanie amunicji z magazynka nie dawała wysokiej celności broni.

KARABIN LABEL wz.86/93

Danetakt. tech.kb Lebel 86/93²⁷

- kaliber 8mm
- celownik do 2000m
- długość z bagnetem 11825 mm
- długość bez bagnetu 11305 mm

długość lufy 804 mm
ciężar z bagnetem 4.63 kg
ciężar bez bagnetu 4.18 kg
prędkość początkowa pocisku 632 m/s
magazynek rurkowy poj. 8 + 2

KARABINY I KARABINKI SYSTEMU BERTHIER

Od 1924 roku karabiny systemu BERTHIER wprowadzono do KOP , należały do nich :kbk 92 , kbk92/16 , kb 07/15 , kb 07/15/16 (07/15M16 lub 07/1516) .

Łączna liczba karabinów i karabinków wz.16 w 1930 roku wynosiła 20405 szt.²⁸ W 1931 roku piechota KOP posiadała 15514 kb 07/15/16 i był to najbardziej rozpowszechniony karabin w KOP w latach 1926 - 1935. W KOP w 1931 roku było również :

- 1211 szt. kb 07/15
- 4137 szt. kbk 92/16
- 763 szt. kbk 92 29
- oraz bliżej nieokreślona liczba kbk 90.³⁰

27. A. B. Żuk „Strielkowie orużije” Moskwa 1992

28. A. Konstankiewicz „Broń strzelecka ...” str. 70

29. ASG „Wykaz uzbrojenia formacji KOP-1931”

30. ASG syg 522/11 Rz 20 z 05.04.34 D-ctwa KOP pkt.10

Broń typu BERTHIER już w 1930 roku zaczęto stopniowo wycofywać, a w 1935 r. zdano do Składcnic Uzbrojenia 11258 karabinów wz.16.³¹

1. KARABINY wz. 07/15 oraz 07/15-16

Były zmodyfikowaną wersją karabinu LEBEL wz.86/93.

Różnica polegała na :

- połączeniu tłoka zaporowego i trzonu zamkowego śrubą
- modyfikacji magazynka na pudełkowy wzorowany na konstrukcji Menlicher , zamykanego od dołu wieczkiem
- zmiany pojemności magazynka na 3 szt.
- wyposażenie w jednolite łożo
- brak chwytu pistoletowego
- zamocowanie drewnianej nakładki na lufę
- zmniejszenie ciężaru broni przez zastosowanie odpowiednich materiałów.

Do karabinów BERTHIER można było stosować również garłacze. Ulepszona wersja kb 07/15, to kb 07/15M16. Ulepszenie polegało na zwiększeniu pojemności magazynka , zwiększeniu donośności celowanie do 2400 m i większej prędkości początkowej pocisku.³²

2. KARABINY wz. 90 , 92 , 92/16

Model wz.90 był pierwowzorem dla dwóch pozostałych , nie miał nasady na bagnet i miał innego kształtu bączki.

Model wz.92 miał trzynabojowy magazynek mieszczący się w łożu i nieco inne przyrządy donoszące niż wz. 92/16.

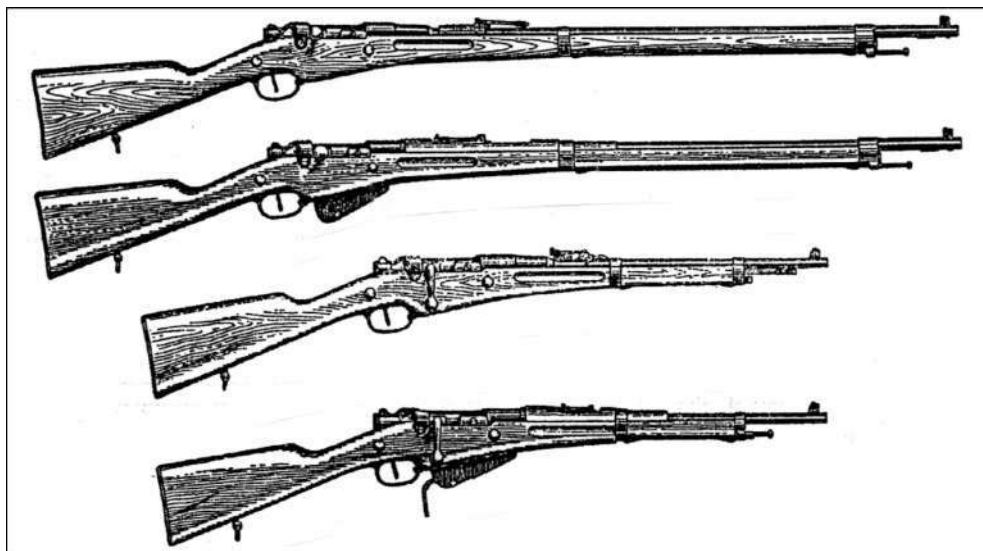
Wzór kbk 92/16 był najdoskonalszym karabinkiem z serii BERTHIER i był wzorowany zarówno na pozostałych dwóch kbk, jak i na kb 07/15. Różnił się on od pozostałych karabinów :4

- długością całkowitą i długością lufy
- mniejszym celownikiem
- muszką innego kształtu
- rączka zamkowa była zgięta w dół pod kątem 90°.
- nasada bagnetu stanowiła część oddzielną osadzoną na łożu
- broń nie posiadała koźlika
- dodaniem wyciora
- zastosowanie poprzeczki zamiast strzemienia do pasa

31. A. Konstankiewicz „Broń strzelecka ...” s.70

32. tamże s.66

- mniejszy trzewik kolby
- zwiększenie pojemności magazynka do 5 szt.³³

Kb i kbk systemu BERTHIER

Tabela nr 7 Dane taktyczno - techniczne broni systemu BERTHIER

Dane taktyczno - techniczne				
	kb 07/15	kb 07/15-16	kbk 92	kbk 92/16
kaliber [mm]	8	8	8	8
długość z bagnietem (bez) [mm]	1825 (1306)	1825 (1306)	1353 (943)	983 (943)
długość lufy [mm]	804	804	450	450
ciężar z bagnietem (bez) [kg]	4.26 (3.81)	4.64 (4.1)	(3.05)	3.25
pojemność magazynka [szt.]	3	5	3	5
celownik [m]	-	2400	100	100
prędkość pocisku [m/s]	700	720	-	-

Źródło : Ustalenia własne

KARABINY ANGIELSKIE

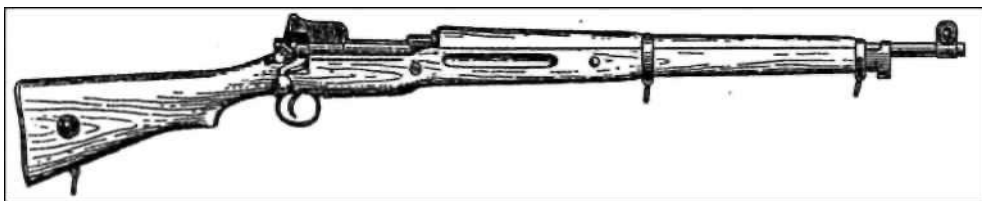
Brak bliższych danych o ilości kb angielskich będących na wyposażeniu KOP, powoduje niemożliwość porównania tej broni z innymi. Pewne jednak jest, że broń ta była w KOP-ie , wspominają o tym między innymi rozkazy D-ctwa KOP z 1934 r. Najprawdopodobniej były to kb

33. tamże s.68

Enfield wz. 14 , które w latach 1920 - 24 były używane w WP, a po 1924 wycofane.

1. ENFIELD wz. 14

Był to karabin oparty na rozwiązaniach konstrukcyjnych Mausera kaliber 7.7mm. Karabin miał masywną grubą lufę, gwintowaną lewoskrętnie, o pięciu brzdach. Zamek był bardzo podobny do mauserowskiego, czterotaktowy, ryglowany, symetrycznie dwoma ryglami. Rączka zamka była wygięta do dołu. Broń miała magazynek pudełkowy dwurzędowy, mieszczący 5 naboń ładowanych z łódki. Broń miała jednolite łożo z chwytem „półpistoletowym” z miejscem na przyrządy do czyszczenia. Nakładka na lufę była dwuczęściowa i sięgała do obsady poza górny bączek. Karabin miał celownik ramkowo - schodkowy, umieszczony na tylnym moście obsady oraz muszkę w osłonie. Do broni stosowano bagnet wzór 14. Enfield wz.14 miał bardzo dobrą celność, ale był za ciężki i za mało poręczny , aby mógł być szerzej stosowany, szczególnie uciążliwy był dla kawalerii.

Karabin ENFIELD wz. 14

Dane taktyczno - techniczne

- kaliber 7,7mm
- długość broni 1180mm
- długość lufy 640mm
- masa broni 4,2kg
- prędkość początkowa pocisku 725 m/s
- zasilanie z magazynka na 5 lub 10 naboń

Jak widać, przez cały okres istnienia KOP-u, nie zdołano zunifikować uzbrojenia w karabiny i karabinki powtarzalne. Istniejący stan uzbrojenia stwarzał wiele problemów z naprawami, zaopatrzeniem w części, zaopatrzeniem w amunicję , szkoleniem strzelców itp. Taki stan uzbrojenia nie pozwalał na stawienie czoła armii niemieckiej w czasie „Kampanii wrześniowej” i mimo wielkiej woli walki wynik obrony granic z góry był do przewidzenia.

Juskiewicz Tomasz; Uzbrojenie w karabiny i karabinki powtarzalne, Korpusu Ochrony Pogranicza w latach 1924 – 39, Biuletyn Centralnego Ośrodka Szkolenia nr 1/98, Koszalin 1998, s. 55 – 69.